

УДК [373.2.015.31:57.081.1]:81

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-2.04>**Наталія ВОЛІК**

доктор філософії зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта»,
старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти,
Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»
volikn@dano.dp.ua

ORCID: 0000-0002-2511-5782**Ірина МАЗУР**

старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти,
Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»
irina.mazur.dano@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7281-7955**Валентина РУДЕНЬ**

старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти,
Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської
обласної ради»
makrud65@gmail.com

ORCID: 0009-0001-5040-0067

«МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ» В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Анотація. *Мета* статті полягає в усебічному теоретичному аналізі феномена мовленнєвої компетентності вихователя закладу дошкільної освіти, його ролі у формуванні дослідницької діяльності дошкільників, а також у виявленні основних причин недостатньої сформованості цієї компетентності в педагогів. Особливий акцент зроблено на важливості збагачення словникового запасу вихователя спеціалізованою лексикою, необхідною для ефективної організації та супроводу експериментальної й пошукової діяльності дітей, що є невід'ємною частиною освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» та «Дитина в природному довкіллі» Базового компонента дошкільної освіти. Автори прагнули акцентувати увагу на проблемі, сформулювати її дефініцію й надати практичні рекомендації. **Методологія** дослідження ґрунтується на системному підході до вивчення професійних компетентностей педагога й аналізі нормативно-правових документів, зокрема Професійного стандарту «Вихователь дошкільного закладу» та Законів України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» й «Про освіту». Проведено ґрунтовний теоретичний аналіз наукових праць вітчизняних дослідників, що розглядають поняття мовленнєвої компетентності педагога з різних кутів зору. Це дало змогу сформулювати власне уточнене визначення мовленнєвої компетентності вихователя, що максимально відповідає реаліям освітнього процесу в ЗДО. Досвід практичної роботи та спостереження за діяльністю вихователів під час організації дослідницької діяльності стали емпіричною базою для виявлення проблемних аспектів. **Наукова новизна** дослідження полягає в комплексному підході до аналізу мовленнєвої компетентності вихователя саме в контексті підготовки й проведення дослідницької діяльності дошкільників, що є менш вивченим аспектом порівняно із загальною мовленнєвою компетентністю. Уперше чітко артикульовано взаємозв'язок між рівнем володіння педагогом фаховою термінологією, яка рідко використовується в побутовому спілкуванні, й ефективністю формування дослідницької компетентності в дітей. Виявлено та систематизовано три ключові причини недостатньої сформованості цієї компетентності: вплив двомовного середовища на повсякденне мовлення, недостатня увага до дослідницької діяльності в освітньому процесі ЗДО, а також низький рівень саморефлексії й усвідомлення вихователями важливості власного мовленнєвого досвіду.

Висновки дослідження підтверджують, що мовленнєва компетентність вихователя є не просто вимогою професійного стандарту, а життєво важливою умовою для успішної соціалізації дошкільника та його якісної

© Н. Волік, І. Мазур, В. Рудень, 2025
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

підготовки до школи. Вона є містком до формування ключових, зокрема мовленнєвої й комунікативної, компетентностей у дітей. Виявлені причини недостатньої сформованості цієї компетентності вказують на необхідність цілеспрямованої роботи з педагогами, яка має включати не лише підвищення їхнього мовного рівня, а й психологічну підтримку в подоланні мовних бар'єрів і розвиток здатності до навчання впродовж життя. Результати статті є основою для подальшого розроблення методичних рекомендацій і практичних програм, спрямованих на підвищення мовленнєвої компетентності вихователів ЗДО.

Ключові слова: мовленнєва компетентність вихователя, мовленнєва компетентність дошкільника, дослідницька діяльність, сенсорно-пізнавальний розвиток, довкілля.

Nataliia VOLIK

Doctor of Philosophy in specialty 012 Preschool Education,
Assistant Professor at the Department of Preschool and Primary Education,
Communal institution of higher education "Dnipro Academy of Continuing Education"
of Dnipropetrovsk regional council"
volikn@dano.dp.ua
ORCID: 0000-0002-2511-5782

Iryna MAZUR

Assistant Professor at the Department of Preschool and Elementary Education,
Communal institution of higher education "Dnipro Academy of Continuing Education"
of Dnipropetrovsk regional council"
irina.mazur.dano@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7281-7955

Valentina RUDEN

Assistant Professor at the Department of Preschool and Primary Education,
Communal institution of higher education "Dnipro Academy of Continuing Education"
of Dnipropetrovsk regional council"
makrud65@gmail.com
ORCID: 0009-0001-5040-0067

"SPEECH COMPETENCE OF AN EDUCATOR" DURING PREPARATION FOR PRESCHOOLERS' RESEARCH ACTIVITIES

Abstract. The purpose of this article is a comprehensive theoretical analysis of the phenomenon of an educator's speech competence, its role in fostering preschoolers' research activities, and identifying the main reasons for the insufficient development of this competence among educators. Special emphasis is placed on the importance of enriching the educator's vocabulary with specialized terminology necessary for effectively organizing and supporting children's experimental and exploratory activities, which is an integral part of the educational areas "Child in Sensory-Cognitive Space" and "Child in Natural Environment" of the Basic Component of Preschool Education. The authors aimed to highlight the problem, define it, and provide practical recommendations. The **methodology** of the study is based on a systematic approach to examining the professional competencies of educators and an analysis of regulatory documents, including the Professional Standard "Preschool Educator" and the Laws of Ukraine "On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as a State Language" and "On Education". A thorough theoretical analysis of scientific works by Ukrainian researchers, who examine the concept of an educator's speech competence from various angles was conducted. This allowed for the formulation of an original, refined definition of an educator's speech competence that maximally reflects the realities of the educational process in preschool institutions. Practical experience and observations of educators' activities during the organization of research activities served as the empirical basis for identifying problematic aspects. The **scientific novelty** of the research lies in its comprehensive approach to analyzing an educator's speech competence specifically in the context of preparing for and conducting preschoolers' research activities, which is a less explored aspect compared to general speech competence. For the first time, a clear interrelationship between the educator's proficiency in specialized terminology, rarely used in everyday communication, and the effectiveness of developing children's research competence is articulated. Three key reasons for the insufficient development of this competence have been identified and systematized: the influence of a bilingual environment on daily speech, insufficient attention to research activities themselves within the preschool educational process, and a low level of self-reflection and awareness among educators regarding the importance of their own speech experience. The **conclusions** of the study confirm that an educator's speech competence is not merely a requirement of professional standards but a vitally important condition for successful

socialization and quality preparation of preschoolers for school. It serves as a bridge to forming key competencies in children, particularly speech and communication skills. The identified reasons for the insufficient development of this competence indicate the need for targeted work with educators, which should include not only improving their language proficiency but also psychological support in overcoming language barriers and fostering the ability for lifelong learning. The article's findings provide a foundation for further development of methodological recommendations and practical programs aimed at enhancing the speech competence of preschool educators.

Key words: *speech competence of the educator, speech competence of the preschooler, research activity, sensory-cognitive development, environment.*

Постановка проблеми. У професійному стандарті «Вихователь дошкільного закладу» передбачається сформованість у педагога дошкільної освіти предметно-методичної компетентності, що належить до блоку професійних компетентностей [12]. Ця компетентність передбачає здатність формувати в маленьких здобувачів освіти ключові компетентності відповідно до державного стандарту дошкільної освіти. Сюди належить низка компетентностей, передбачених Базовим компонентом дошкільної освіти, зокрема **мовленнєва компетентність** [9]. Покладаємо сформованість саме цієї компетентності чи не найважливішим результатом педагогічних впливів у закладі дошкільної освіти, адже головне завдання закладу дошкільної освіти щодо дитини дошкільного віку – це соціалізація, підготовка до шкільного життя. Містком же до позитивних зрушень у соціалізації є вміння комунікувати з іншими учасниками освітнього процесу, як однолітками, так і дорослими.

Розуміємо, що успішно сформована мовленнєва компетентність дитини дошкільного віку є запорукою ефективного формування подальших комунікативних умінь молодшого школяра, що відбивається в таких компетентностях, як «вільне володіння державною мовою» й «комунікативна компетентність» [10].

Цілком логічно: щоб педагог міг досягти результатів у формуванні мовленнєвої компетентності в здобувача дошкільної освіти, він сам як професіонал має володіти відповідними навичками та знаннями. Підтвердження цієї вимоги маємо й в освітньо-професійній програмі підготовки бакалаврів дошкільної освіти через сформованість спеціальної компетентності на кінець здобуття освіти, а саме «здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими». Тобто йдеться про сформовану власну мовленнєву компетентність.

Маємо пояснити, чому саме дослідницька діяльність дітей дошкільного віку привернула нашу увагу щодо «мовленнєвої компетентності вихователя». Справа в тому, що дослідницька діяльність, яка має експериментальне, наукове підґрунтя, передбачає використання низки слів, що рідко використовуються в побутовому спілкуванні. Досвід практичної роботи в закладі дошкільної освіти, зумовлений не тільки безпосередньою освітньою взаємодією з дітьми, а й спостереженнями за відповідною взаємодією вихователів під час проведення дослідів (опис вихователем досліду, вступна (пояснювальна) бесіда з дітьми, аналіз отриманого результату (рефлексія)), виявив невідповідність рівня мовленнєвої компетентності вихователя професійним вимогам у цій надважливій галузі освіти, що спонукає до теоретико-методологічного вивчення цього питання.

Аналіз джерел та останніх досліджень. На початку дослідження ми проаналізували закони України (далі – ЗУ), що визначають застосування мови в освітньому процесі, зокрема в дошкільній освіті, а саме: ЗУ «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [8] і ЗУ «Про освіту» (стаття 10 у редакції ЗУ від 03.07.2012 № 5029-VI, від 25.04.2019 № 2704-VIII) [13]. Зазначимо, що компетентності, якими має послуговуватися педагог у професійній діяльності, окреслені й в іншому документі – Наказі МОНУ «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів» [11]. Проте дефініції, яка б змістовно й коротко описувала комплекс саме мовленнєвих компетенцій фахівця, у цих документах не означено. Тому для зручності викладу матеріалу з указаної проблематики введемо визначення, яким будемо послуговуватися для опису відповідного комплексу в дослідженні, – «мовленнєва компетентність вихователя».

Однак необхідно зазначити, що, на противагу офіційним визначенням у нормативно-правових документах, які регламентують професійні компетентності педагога дошкільної освіти, науковці в дослідженнях неодноразово зверталися до розгляду поняття «мовленнєва компетентність вихователя», яке вивчали під різними кутами.

Науковці Є. Харькова, А. Курінна, С. Сиваш, Л. Лохвицька, М. Гренвальд, А. Залізняк розглядають мовленнєву компетентність як складник професійної компетентності майбутніх вихователів. О. Степанова, застосовуючи компетентісний підхід, розрізняє поняття *мовленнєвої компетентності* й *мовленнєвої компетенції*, посилаючись на спадщину А. Богуш, що надає трактування таким поняттям: *мовна компетенція/компетентність* і *мовленнєва компетенція/компетентність* [15]. Л. Казанцева провела ґрунтовне дослідження щодо мовленнєвої компетентності вихователів, що вже працюють у закладах дошкільної освіти й безпосередньо впроваджують державну мовну політику в закладах дошкільної освіти, розроблено відповідні рекомендації для імплементації питань підвищення професійно-мовленнєвої компетентності в майбутніх вихователів як здатності до мовленнєвого розвитку дошкільників [4]. К. Брітікова узагальнено розглядає мовленнєву компетентність педагога, не виокремлюючи її відносно саме педагогів-дошкільників [2].

Мета статті – акцентувати увагу на проблемі недостатньої сформованості «мовленнєвої компетентності вихователя», теоретично проаналізувати це явище, дати визначення йому як поняттю, а також надати методичні рекомендації педагогам дошкільної освіти для успішної підготовки та проведення освітньої взаємодії з дітьми в процесі організації їхньої дослідницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до проведеного нами теоретичного аналізу досліджень з означеної проблематики, доходимо висновку, що найбільш вдалим визначенням мовленнєвої компетентності є визначення А. Богуш: *Мовленнєва компетентність* – це готовність і спроможність особистості адекватно й доречно використовувати мову в конкретних ситуаціях буття (висловлювати власні думки, бажання, наміри, прохання тощо),

застосовуючи при цьому як мовні, так і позамовні (міміка й жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності [15]. Уважаємо, що це визначення є доречним і може бути модифіковано щодо педагога дошкільної освіти – вихователя закладу дошкільної освіти (далі – ЗДО). Тож, покладаючись на нього, надамо таке визначення: **мовленнєва компетентність вихователя** – це готовність і спроможність педагога адекватно й доречно використовувати мову в конкретних освітніх ситуаціях і в будь-якій іншій взаємодії з дітьми дошкільного віку, а також у професійному та побутовому спілкуванні в межах закладу дошкільної освіти й поза ними.

Дослідницька діяльність дітей під час освітнього процесу в ЗДО регламентується базовим компонентом дошкільної освіти. У ньому визначено освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», за яким педагогій процес має будуватися з урахування впливів, пов'язаних із формуванням у дитини дошкільного віку серед інших компетентностей дослідницької компетентності, що, відповідно, реалізується через дослідницьку діяльність. Також дослідницька діяльність дошкільника безпосередньо пов'язана з іншим освітнім напрямом – «Дитина в природному довкіллі» [9].

На наш погляд, невтішна в мовленнєвому сенсі ситуація в практичній діяльності вихователя відбувається через двомовність середовища, у якому перебувають як діти, так і педагоги. Попри останні події в державі, забарвлені сплеском «національно-патріотичної» тематики, маємо констатувати той факт, що українська мова нині залишається «мовою освіти». У повсякденному житті й у побуті громадяни послуговуються іншою мовою – тією, до якої звикла більшість дорослих, завдяки плідним зусиллям радянської влади протягом багатьох десятиріч. Поставимось до цього неоцінно, як до факту.

Іншою причиною є недостатнє приділення уваги саме дослідницькій діяльності в закладі дошкільної освіти. Тобто відповідний словниковий запас, що має супроводжувати цю діяльність, не увійшов до ужитку, не став звичним у використанні в освітньому процесі.

Третя причина, яку виявлено, – це недостатній рівень саморефлексії та усвідомлення

вихователями різниці між педагогічним і мовленнєвим досвідом. Тут мова йде про психологічні аспекти педагогічної майстерності, адже навіть досвідчений педагог має пам'ятати: ґрунтовна підготовка до будь-якої діяльності – половина її успіху. І тут додається ще одна професійна компетентність – здатність навчання впродовж життя, що безпосередньо прописана в професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» як одна з ключових [12].

Отже, теоретичний аналіз проблематики дослідження дав змогу сформулювати **методичні рекомендації для вихователів**, що можуть бути ефективно використані в процесі підготовки до дослідницької діяльності дошкільників:

I. Намагатися якомога більше спілкуватися в побуті українською мовою. Для цього радимо таке: попередити членів родини та найближче коло спілкування про рішення спілкуватися українською; обрати в налаштуваннях гаджетів і в соцмережах мову спілкування – українська; у месенджерах, якими користуєтесь, також спілкуватися українською – письмово й голосовими повідомленнями.

II. У планах освітньої роботи збільшити частку освітньої взаємодії за рахунок дослідницької діяльності. Запланувати, окрім організованої діяльності, тобто традиційних занять, інші види освітньої взаємодії, що супроводжуються дослідницькими діями, які ефективно інтегрують дослідницьку діяльність у повсякденне життя дошкільнят. Наприклад:

1. Експериментування під час різних активностей.

На прогулянці: дослідження природних явищ («Що станеться з калюжею, коли світить сонце?» (випаровування), «Чому листя падає?» (зміна пір року), «Як сніг перетворюється на воду?» (танення)); вивчення властивостей матеріалів: «Який камінь тоне, а який – ні?» (плавучість), «Як змінюється пісок, якщо додати воду?» (пластичність); спостереження за живими об'єктами: «Куди поспішає мурашка?», «Які птахи прилітають до годівнички?» (життєдіяльність)).

Під час режимних моментів: властивості води («Куди зникає мило у воді?» (розчинення), «Чому вода виливається з дірявої лійки?» (властивості рідини); властивості їжі:

«Чому цукор солодкий, а лимон кислий?», «Як готується чай?» (смакові властивості, перетворення)).

У куточку природи: догляд за рослинами («Що потрібно рослині, щоб рости?» (вода, світло), «Чи однаковий ґрунт потрібен усім рослинам?»); спостереження за рибами/тваринами: «Що рибка їсть?», «Як дихає?» (життєві цикли)).

2. Організація розвивального середовища.

Куточки експериментування/дитячі лабораторії: постійно доступні матеріали (вода, пісок, крупи, магніти, лупи, дрібні предмети, природні матеріали), які діти можуть вільно використовувати для власних дослідів.

Тематичні зони: створення тимчасових зон, присвячених певній темі (наприклад, «Космос», «Підводний світ», «Професії»), де зібрані матеріали, що дають змогу досліджувати цю тему.

«Скриньки із сюрпризами»: періодично оновлювані скриньки з незвичайними предметами, які стимулюють пізнавальну активність («Що це? Для чого? Як працює?»).

3. Проектна діяльність.

Мініпроекти: короткострокові дослідження, які виникають з інтересу дітей або ситуативних питань. Наприклад, «Чому сніг білий?», «Як росте квасоля?».

Довготривалі проекти: більш масштабні проекти, що охоплюють кілька тижнів або місяців, де дослідницька діяльність є центральною ланкою. Наприклад, «Наш город», «Життя комах» тощо.

4. Ігрова взаємодія

Сюжетно-рольові ігри: упровадження елементів дослідження в сюжет. Наприклад, «Граємо в лікарню: як дізнатися, що пацієнт здоровий?», «Ми – учені: досліджуємо динозаврів».

Дидактичні ігри з дослідницьким елементом: ігри, що передбачають класифікацію, порівняння, пошук закономірностей, розв'язання проблемних ситуацій («Знайди зайве», «Що змінилося?»).

Ігри-експерименти: Цілеспрямовані ігри, де основною метою є проведення дослідів («Плаває – не плаває», «Вивчаємо властивості води»).

5. Інтерактивні екскурсії та походи.

Екскурсії по території ЗДО: дослідження дерев, кущів, комах на ділянці.

Походи до парку/лісу: спостереження за природними змінами, збір природного матеріалу для подальших досліджень.

Віртуальні відвідування музеїв/виставок: 3-D подорожі в різні природничі музеї та заповідники, інші природні зони планети.

6. Спільна діяльність із батьками.

Домашні завдання-дослідження: запропонувати батькам провести прості експерименти вдома разом із дітьми («Як виростити кристали?», «Кольоровий вулкан»).

Спільні проекти: батьки і діти працюють над проектом, який потім презентується в ЗДО.

Майстер-класи для батьків: навчання батьків організації дослідницької діяльності вдома.

III. При підготовці до запланованої дослідницької діяльності уважно ознайомитися з термінологічним словником до теми. Скласти й переглянути конспект заняття, особливу увагу приділити вживанню дослідницької термінології в ході виконання завдань і дослідів. Очевидно, що ваша українська більш недосконала, то більше уваги маєте приділити лексиці. Можливо, необхідно проговорити вголос словосполучення й фрази, що можуть бути використані під час освітньої взаємодії з дітьми.

Орієнтовний словник педагога

для організації дослідницької діяльності

1. Дієслова (дії, що виконують діти і дорослі): досліджувати, вивчати, пізнавати, відкривати, з'ясовувати, виявляти (ключові для діяльності); спостерігати, розглядати, помічати, придивлятися, звертати увагу (для сенсорного сприйняття); порівнювати, відрізняти, знаходити схожість/відмінність, зіставляти (для аналізу); експериментувати, пробувати, перевіряти, змішувати, розчиняти, нагрівати, охолоджувати, виливати, занурювати, відміряти, зважувати (для практичних дій); думати, міркувати, припускати, висувати (гіпотези), розмірковувати (для розумових процесів); створювати, будувати, конструювати, моделювати, малювати, фіксувати, записувати (для оформлення результатів); розповідати, пояснювати, обговорювати, ділитися (ідеями), запитувати, відповідати, висловлювати (думки) (для комунікації); сортувати, класифікувати, групувати, впорядковувати (для систематизації); розвивати, формувати, підтримувати, стимулювати, заохочувати, спрямовувати, допомагати (дії педагога); диву-

ватися, радіти, захоплюватися, цікавитися (емоції).

2. Прикметники (властивості та якості об'єктів, явищ, дій): цікавий, захопливий, незвичайний, дивовижний, таємничий, загадковий (для опису предметів дослідження); великий, малий, довгий, короткий, широкий, вузький, високий, низький (розмір); твердий, м'який, рідкий, сипучий, крихкий, гнучкий, міцний (фізичні властивості); гладкий, шorstкий, колючий, пухнастий, липкий (тактильні властивості); гарячий, теплий, холодний, крижаний (температура); легкий, важкий (вага); яскравий, тьмяний, світлий, темний, прозорий, непрозорий (візуальні властивості); голосний, тихий, дзвінкий, глухий, приємний, неприємний (звукові властивості); солодкий, кислий, гіркий, солоний, пряний (смак); приємний, різкий, солодкий (запах); новий, невідомий, важливий, корисний, логічний, послідовний, точний, правильний (якості дослідження й результатів); допитливий, активний, уважний, старанний, творчий, самостійний, кмітливий, зосереджений (якості дитини-дослідника).

3. Іменники (об'єкти, явища, поняття, результати): дослідження, експеримент, спостереження, вивчення, відкриття, пошук, пізнання (основні види діяльності); природа, явища, предмети, матеріали, речовини, рідини, гази (об'єкти дослідження); властивість, ознака, якість, особливість, відмінність, схожість (характеристики об'єктів); питання, проблема, гіпотеза, припущення, задум, ідея (початок дослідження); причина, наслідок, зв'язок, закономірність (результати аналізу); результат, висновок, підсумок, інформація, дані, докази (підсумки дослідження); обладнання, інструменти, посуд, колба, піпетка, лупа, мікроскоп, ваги, ємність (для експериментування); лабораторія, куточок досліджень, майстерня (місце проведення); допитливість, інтерес, увага, мислення, фантазія, уява, пам'ять, мовлення (пізнавальні процеси); відкриття, таємниця, загадка, секрет (мотиваційні поняття); дитина, дослідник, учений, помічник, команда (учасники діяльності); правила, безпека, послідовність, чіткість (організаційні аспекти).

Звісно, кожен педагог ладний скласти свій термінологічний словничок, що дасть змогу ефективно підготуватися до освітньої

взаємодії з дітьми в контексті певної теми або конкретного заняття, що заплановано [1, с. 159–169, 180–186; 5].

Висновки. Дослідження підкреслює критичне значення мовленнєвої компетентності вихователя як наріжного каменя успішної освітньої взаємодії, особливо в контексті організації дослідницької діяльності дошкільників. З'ясовано, що, хоча нормативно-правові документи й освітні програми вимагають сформованості мовленнєвої компетентності вихователя, а науковці активно досліджують це питання, на практиці існують проблеми з її недостатньою сформованістю. Мовленнєву компетентність вихователя, що визначена в статті, можемо вважати ключовою умовою для формування дослідницької компетентності дошкільників. Це вимагає від вихователя цілеспрямованої роботи над збагаченням свого фахового словника та підвищення рівня обізнаності з окресленого питання. Саме тому сформульовані методичні рекомендації педагогам з указанного напрямку. Особливу увагу пропонуємо приділити збільшенню частки дослідницької діяльності в плануванні освіт-

ньої роботи, зокрема використанню різноманітних форм освітньої взаємодії. Це дасть змогу відійти від формалізованих занять і зробити дослідницьку діяльність частиною повсякденного життя дитини, розвиваючи її природну допитливість і формуючи основи наукового мислення. Уважаємо, що тема мовленнєвої компетентності вихователя, особливо в контексті дослідницької діяльності дошкільників, висвітлює широкі перспективи для подальших наукових розвідок. Перспективним напрямом є розроблення й апробація інноваційних методик підвищення рівня розвитку мовленнєвої компетентності вихователів засобами тренінгових технологій та онлайн-курсів, що сприятимуть збагаченню фахового словника. Цікавим також є більш докладне вивчення психологічних бар'єрів, що перешкоджають розвитку мовленнєвої компетентності вихователя. Практичну реалізацію подальших досліджень убачаємо в унесенні мовленнєвої компетентності вихователя в професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» як відокремленої професійної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богуш А.М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Харків : Ранок, 2013. 192 с.
2. Брітікова К.В. Мовленнєва компетентність педагога. *Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу, наукових працівників і здобувачів наукового ступеня за підсумками науково-дослідної роботи за період 2015–2016 рр. (15–18 травня 2017 р.)*. Вінниця : Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2017. Том 2. С. 3–4.
3. Залізняк А. Мовленнєва компетентність як складова процесу професійної підготовки майбутнього вихователя. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. Вип. 8 (2). С. 164–170.
4. Казанцева Л. Професійно-мовленнєва компетентність як здатність майбутніх вихователів до мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. № 2. С. 152–160.
5. Крутий К.Л., Стеценко І.Б. Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. Зима-білосніжка. Запоріжжя : ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2017. 124 с.
6. Курінна А., Сиваш С. Формування мовленнєвої компетентності як складової професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Система наступності у розвитку професійної мобільності майбутніх педагогів* : збірник тез доповідей Всеукр. науково-практ. інтернет-конф. (м. Біла Церква, 27 квітня 2023 р.). Біла Церква : Комунальний заклад Київської обласної ради «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж», 2023. С. 64–66.
7. Лохвицька Л., Гренвальд М. Соціальні чинники впливу на формування професійної мовленнєвої компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Psycholinguistics in a Modern World*. 2021. № 16. С. 194–199. URL: <https://doi.org/10.31470/2706-7904-2021-16-194-199>.
8. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>.
9. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) (нова редакція) : Наказ МОН України від 12.01.2021 № 33. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
10. Про затвердження державного стандарту початкової освіти : Постанова КМУ від 21 лютого 2018 року № 85. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>.

11. Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів : Наказ МОН України від 1 червня 2013 року № 665. URL: <http://osvita.ua/legislation/other/37302/>.

12. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» : Наказ Міністерства економіки України від 19.10.2021 № 755-21. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>.

13. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

14. Степанова О. Мовленнєва компетенція в контексті освітньої парадигми майбутнього вихователя. *Theoretical and didactic philology*. 2018. 28. С. 140–148. URL: <https://tdp-journal.com/index.php/journal/article/view/112>.

15. Формування мовної особистості на різних вікових етапах : монографія / А.М. Богуш, О.С. Трифонова, О.І. Кисельова та ін. Одеса : ПНЦ АПН України, 2008.

16. Харькова Є.Д. Професійна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти в контексті вимог сьогодення. *Теорія та методика дошкільної і початкової освіти* : монографія. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2023. С. 486–510.

REFERENCES:

1. Bohush, A. M. (2013). *Movlenieievyi komponent doshkilnoi osvity* [Speech component of preschool education]. Kharkiv: Vyd-vo "Ranok" [in Ukrainian].

2. Britikova, K. V. (2017). *Movlennieva kompetentnist pedahoha* [Speech competence of a teacher]. *Materialy naukovoi konferentsii profesorsko-vykladatskoho skladu, naukovykh pratsivnykiv i zdobuvachiv naukovoho stupenia za pidsumkamy nauково-doslidnoi roboty za period 2015–2016 rr. (15–18 travnia 2017 r.) – Materials of the scientific conference of the teaching staff, researchers and candidates for scientific degrees on the results of scientific research work for the period 2015–2016 (May 15–18, 2017)*. Vinnytsia: Donetskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stusa, 2, 3–4 [in Ukrainian].

3. Zalizniak, A. (2013). *Movlennieva kompetentnist yak skladova protsesu profesiinoi pidhotovky maibutnoho vykhovatelya* [Speech competence as a component of the process of professional training of a future teacher]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia – Problems of training a modern teacher*, 8 (2), 164–170 [in Ukrainian].

4. Kazantseva, L. (2015). *Profesiino-movlennieva kompetentnist yak zdatnist maibutnikh vykhovateliv do movlennievoho rozvytku ditei doshkilnoho viku* [Professional speech competence as the ability of future educators to speech development of preschool children]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia – Problems of training a modern teacher*, 2, 152–160 [in Ukrainian].

5. Krutii, K. L. & Stetsenko, I. B. (2017). *Pryrodnycho-naukova osvita doshkilnykiv: blokovo-tematychnе planuvannya na zasadakh intehratsii ta metodychni porady. Zyma-bilosnizhka* [Natural and scientific education of preschoolers: block-thematic planning on the basis of integration and methodological advice. Snow White Winter]. Zaporizhzhia: LLC "LIPS" LTD [in Ukrainian].

6. Kurinna, A. & Syvash, S. (2023). *Formuvannya movlennievoi kompetentnosti yak skladovoi profesiinoi pidhotovky maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity* [Formation of speech competence as a component of professional training of future educators of preschool educational institutions]. *Systema nastupnosti u rozvytku profesiinoi mobilnosti maibutnikh pedahohiv: zbirnyk tez dopovidei Vseukrainskoi nauково-praktychnoi Internet-konferentsii (Bila Tserkva, 27 kvitnia 2023) – The system of continuity in the development of professional mobility of future teachers: a collection of abstracts of the All-Ukrainian scientific and practical Internet conference (Bila Tserkva, April 27, 2023)*. Bila Tserkva: "Bilotserkivskyi humanitarno-pedahohichniy fakhovyi koledzh", 64–66 [in Ukrainian].

7. Lohvytska, L., & Groenwald, M. (2021). *Social Factors Influencing on Formation of Professional Speech Competence of Future Teachers of Preschool Educational Institutions* [Sotsialni chynnyky vplyvu na formuvannya profesiinoi movlennievoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity]. *Psycholinguistics in a Modern World*, 16, 194–199 [in Ukrainian].

8. *Pro zabezpechennia funktsionuvannya ukrainskoi movy yak derzhavnoi: Zakon Ukrainy* [On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language: Law of Ukraine], dated 25.04.2019 № 2704-VIII Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> [in Ukrainian].

9. *Pro zatverdzhennia Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity (Derzhavnogo standartu doshkilnoi osvity) nova redaktsiia: Nakaz MON* [On approval of the Basic Component of Preschool Education (State Standard of Preschool Education) new edition: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine], dated 12.01. 2021 № 33. Retrieved from: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf [in Ukrainian].

10. Pro zatverdzhennia derzhavnoho standartu pochatkovoï osvity : Postanova KМУ [On approval of the state standard of primary education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine], dated February 21, 2018 № 85. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia kvalifikatsiinykh kharakterystyk profesii (posad) pedahohichnykh ta naukovopedahohichnykh pratsivnykiv navchalnykh zakladiv : Nakaz MON [On approval of qualification characteristics of professions (positions) of pedagogical and scientific-pedagogical employees of educational institutions: Order of the Ministry of Education and Science], dated 01.06.2013. № 665. Retrieved from: <http://osvita.ua/legislation/other/37302/> [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu «Vykhovatel zakladu doshkilnoi osvity» : Nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy [On approval of the professional standard “Preschool educator”: Order of the Ministry of Economy of Ukraine] dated 19.10.2021 № 755-21. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti> [in Ukrainian].
13. Pro osvitu: Zakon Ukrainy [On Education: Law of Ukraine], dated 05.09.2017 № 2145-VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
14. Stepanova, O. (2018). Movlennieva kompetentsiia v konteksti osvitnoi paradyhmy maibutnoho vykhovatelja [Speech competence is in context educational paradigm of future educator]. *Theoretical and Didactic Philology*, 28, 140–148. Retrieved from: <https://tdp-journal.com/index.php/journal/article/view/112> [in Ukrainian].
15. Bohush, A., Tryfonova, O. & Kyselova, O. (2008). Formuvannia movnoi osobystosti na riznykh vikovykh etapakh [Formation of linguistic personality at different age stages]. Odesa: PNTs APN Ukrainy [in Ukrainian].
16. Kharkova, Y. (2023). Profesiina kompetentnist vykhovatelja zakladu doshkilnoi osvity v konteksti vymoh sohodennia [Professional competence of a preschool teacher in the context of current requirements]. *Teoriia ta metodyka doshkilnoi i pochatkovoï osvity – Theory and methods of preschool and primary education*. Sumy: SumDPU imeni A. S. Makarenka, 486–510 [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 14.07.2025

Дата прийняття статті: 19.08.2025

Опубліковано: 27.10.2025